

Kuuleminen 7.2.2025

Kasper- Kasvatus- ja perheneuvonta ry
Sanna Välimäki
Toiminnanjohtaja

Kiitän Kasper ry:n puolesta tästä mahdollisuudesta päästä kuultavaksi lastensuojelulainsäädännön uudistamistyöhön liittyen. Paikalla on tänään paljon asiaa tuntevia tahoja ja siksi keskitymmekin kommentoimaan raporttia erityisesti lastensuojelussa asiakkaana olevan lapsen huoltajan, vanhemman ja läheisen näkökulmasta. Tässä työssä minua on avustanut myös järjestömme toiminnan piirissä oleva Kehittäjävanhemmat- ryhmä.

Haluaisimme muistuttaa Lastensuojelulain 4§ mukaisista lastensuojelun periaatteista. Lastensuojelun on lähtökohtaisesti tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle: tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet; mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon sekä mm. taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen.

Tässä valmisteluryhmän loppuraportissa ei ole mielestämme huomioitu tarpeeksi näitä lastensuojelun periaatteen elementtejä, vaikkakin ymmärrämme ja tunnistamme yhteiskunnallisen huolen tämän erityisen vaativan asiakasryhmän osalta.

Uutta laitospalvelua on kuvattu integroiduksi ja suljetuksi kuntouttavaksi laitospalveluksi. Siinä, missä EHO- erityisen huolenpidon nimenä viittaa lapsen oikeuteen erityiseen huolenpitoon tilanteessa, jossa hän itse ja hänen läheisensä ei voi huolehtia vakavasti oireilevasta lapsesta tai nuoresta, suljettu laitospalvelu viittaa lapsen sulkemiseen yhteiskunnasta itselleen ja muille vaarallisena henkilönä enemmän kuin suojaa tarvitsevana. Lisäksi lapsen integroiminen takaisin muuhun yhteiskuntaan, samalla kun jälkihuolto on meillä rapautettu ja kesto lyhennetty, tulee olemaan haastavaa, eikä sitä ole mallissa riittävästi esitetty.

Itse ajatus siitä, että sijaishuoltoa tulisi vahvasti kehittää ja tuoda siihen erilaisia toimintamalleja on vahvasti suositeltava. On kuitenkin perusteltua kysyä, onko nykyisessä järjestelmässä mahdollista tehdä muutoksia jo olemassa olevaan eikä lähteä tuomaan jälleen uutta tasoa jo ennestään sekavan ja monimutkaisen sijaishuollon kentän osaksi: perustason, eritystason, vaativan tason ja EHO:n lisäksi.

Tälläkin hetkellä on hyvin epäselvää, millä kriteerein kukin viranhaltija päätöksen sijoittamisesta millekin tasolle ja yksikköön tekee. Yksi suomalaisen lastensuojelun keskeinen

ongelma on se, että lastensuojelu on eri puolilla maata hyvin laadullisesti ja määrällisesti vaihtelevaa ja jopa hyvinvointialueen sisällä vaihtelu on suurta.

Suurimmaksi ongelmaksi muodostuu kuitenkin tässä mallissa erityisesti se, mitä sijaishuollon aikana tapahtuu. Jo nyt meillä on ongelmia sijaishuollon vaikuttavuudessa ja kuntoutuksessa. Raportissa ei ole kuvattu riittävällä tasolla sitä, miten lapsen kuntoutumista edistetään ja integroidaan hänet yhteiskuntaan, kun ensisijaisena toimintamuotona on esitetty lähinnä lapsen eristäminen ja rajoittaminen.

Tämän kaltaisessa laitoksessa tulisi vahvaa ammatillista osaamista ja käytettävissä olevaa jatkuvaa terveydenhuollon osaamista, esityksessä oleva moniammatillinen asiantuntijaryhmä ja lääkärin konsultaatio ei ole riittävää. Kuntoutuksen elementtejä ei ole kuvattu riittävästi ja traumataustan huomioiminen jo lähestymistavassa tulee ottaa huomioon. Lapsen osallisuutta on vahvistettava ja taattava hänelle oikeus rajoitusten lisäksi lapsen elämään kuuluviin sosiaalisiin kontakteihin, harrastuksiin ja koulunkäyntiin. Laitoksessa mahdollistettava vieroitus- ja katkaisuhuolto sekä päihdehoito tulisi olla mahdollista, samoin psykologiset, neuropsykiatriset ja somaattiset tutkimukset sekä psykoterapeuttinen hoito monella eri tavoin toteutettuna.

Lapsen lastensuojelun lain 54 § turvattu yhteydenpito-oikeus ilmentää lapsen oikeutta läheisiin ihmissuhteisiin Lapsen yhteydenpito-oikeus sijaishuollon aikana erityisesti vanhempiin kuuluu perhe-elämän suojan piiriin ja linkittyy vahvasti myös perheen jälleenyhdistämisen tavoitteeseen. Valmistelusta puuttuu kokonaan vanhempien näkökulma. Lapsi tulee perheestään ja palaa siihen, siksi on erityisen tärkeä ottaa lähipiiri mahdollisuuksien mukaan lapsen hoitoon ja kuntoukseen sekä vaalia muitakin hyviä ihmissuhteita. Lapsen ihmissuhteet ovat esityksessä nähty lähtökohtaisesti haitallisina ja katkaistavina, mikä aiheuttaa erityisesti huolta vanhemmissa.

Lasten luvattomien poissaolojen torjumiseksi tulisi ensisijaisesti vaikuttaa sijaishuollon laatuun, eikä rajoitusten lisääminen, Hatkassa- hankkeen tuloksia tulisi käyttää tässä kehittämisessä.

Tilanteissa, jossa lapsi on luvattomasti poissa, tulee tilanteeseen puuttua, kuten toimittaisiin osana kadonnan henkilön etsintään. Ehdotettu riskiarvion teko ja virka-avun selkeyttäminen eivät todennäköisesti toisi suurtakaan muutosta nytilanteeseen, jossa riskiarvioita tehdään hyvin eri näkökulmista eri viranmaisten osalta. Lapsen luvattoman poissaolojen tilanteessa lapsen etsiminen ja palauttaminen tulisi olla tehokkaampaa. Erillisten etsintätiimien toimintaan on hankala ottaa kantaa ja tätä olisikin syytä arvioida ja kehittää enemmän ennen säätelyä asiasta. Lisäksi on huomioitava se, mitä lapselle tarkoittaa vieraan etsintätiimin kohtaaminen haastavassa tilanteessa. Ensisijaisesti tulisikin kehittää toimia, joilla hatkaamista ennalta ehkäistäisiin ja panostettaisiin lapsen mahdollisuuteen turvata itsensä hatkan aikana sekä palata sijaishuoltopaikkaan helposti ja inhimillisesti sanktioita pelkäämättä.

Lähtökohtaisesti toivoisimme, että lastensuojelulakia ja sosiaalihuoltolakia kehitettäisiin ensisijaisesti kokonaisuutena ja vahvistettaisiin jo olemassa olevaa lainsäädäntöä siltä osin, missä puutteita on havaittu.